

den, of deze nog niet lang geleden in opgaand bos hebben omgezet. Dankzij de grote vraag van de laatste jaren naar rijshout namelijk beleven zij een gouden tijd. Op de publieke verkopeningen wordt om het griendhout waarlijk gevochten. Er blijkt een betrekkelijk groot aantal kleine zelfstandigen te zijn, dat zich onder deze omstandigheden tot het sterk vereenvoudigde oogstwerk aangetrokken voelt. Het bestaat in het voor de voet weg afhakken van het gewas en het bundelen ervan tot Gelders hout: bossen van 70 cm omvang en een lengte van tenminste

3.50 m. Het gaat hier gewoonlijk om grienden die reeds jaren geleden zijn afgeschreven en waarvan het onderhoud is gestaakt.

Men heeft destijds gemeend geen behoefte te zullen hebben aan het rijshout dat de hier behandelde categorie van grienden zou kunnen voortbrengen. Niettemin zag men toch wel graag dat dit griendbezit bleef bestaan. Opnieuw blijkt, hoe moeilijk het is op dit gebied iets omtrent de toekomstige behoefte te zeggen. (wordt vervolgd)

G. Lokhorst / Hervorming van griend in populier¹⁾

Rentmeester Kon. Ned. Heidemaatschappij, Geldermalsen

Inleiding

De exploitatie van wilgenhakhout - beter als griendhout bekend - is zeer arbeidsintensief.

De loonexplosie van de laatste jaren is voor de griendteler dan ook dubbel hard aangekomen.

Naast de sterke stijging van de arbeidslonen zagen de griendeigenaren zich tevens geplaagd tegenover het probleem dat het steeds moeilijker werd om goede, ervaren griendwerkers aan te trekken.

Hoewel de griendhoutprijzen de laatste paar jaren enigszins zijn verbeterd, zijn vooral voor de oudere grienden de financiële uitkomsten in vele gevallen teleurstellend en dikwijls negatief.

De gevolgen voor de griendcultuur zijn dan ook niet uitgebleven. Het noodzakelijke onderhoud bleef achterwege, waardoor, vooral in de laatste 10 jaren, het verval in vele grienden zich in versneld tempo heeft voortgezet.

Vele griendtelers zijn er dan ook toe overgegaan, om aan de oudere en dikwijls „versleten” grienden een andere bestemming te geven. Het doorplanten met populier heeft in menig geval de oplossing voor dit vraagstuk gegeven. Immers - de kostbare maatregel om de nog aanwezige griendhoutstruiken te rooien en te ruimen kon hiermede worden voorkomen, terwijl het „overswitchen” naar een andere hoofdcultuur, in de vorm van een snelgroeiende houtsoort vele aantrekkelijkheden met zich medebracht.

Het handhaven van de griend als onderteelt gaf voorts de mogelijkheid om hieruit de eerste jaren nog enige opbrengsten te verkrijgen.

De omzetting van griend in populierenbos is uiteraard wat de aanleg en het verdere onderhoud betreft moeilijk vergelijkbaar met de aanplant van populier op „kale” grond. In het algemeen heeft men in een bestaande griend te maken met vele factoren welke het planten en het onderhoud bemoeilijken, t.w.

- zwarte grond
- laag gelegen grond en daardoor een slechte ontwatering
- moeilijk begaanbaar
- slechte ontsluiting
- sterke verwildering.

Ervaringen vanuit het rivierengebied

Gaarne wil ik vervolgens aan het verzoek van de redactie voldoen om onderstaand mijn ervaringen kenbaar te maken, opgedaan bij de omzetting van griend in populier in het rivierengebied.

Indien de griendteler eenmaal tot populierenbebossing heeft besloten, komen ook hier de bekende vraagpunten aan de orde:

- plantsoenkeuze
- leeftijd plantmateriaal
- plantafstand.

Welke cultivar?

De in het rivierengebied van oudsher aangeplante peppel is in hoofdzaak de 'Serotina' en later de 'Serotina erecta'.

Dit vindt zijn oorzaak in het feit dat voorheen algemeen werd aangenomen dat 'Serotina' dé populier is voor de zwaardere gronden. Ondanks zijn gevoeligheid voor ziekten (Marssonina) blijkt met name de 'Serotina erecta' zich op de rivierkleigronden goed te ontwikkelen en zoals zich laat aanzien, tot een alleszins aanvaardbare produktie te komen.

In latere jaren is echter meer en meer gebruik gemaakt van 'Robusta' en 'Heidemij', en in sommige gevallen 'Gelrica'. De nieuwere cultivars zijn slechts sporadisch aangeplant.

Eén- of meerjarig plantsoen?

Het te gebruiken plantmateriaal dient bij voorkeur uit meerjarig plantsoen te bestaan.

Zowel de sterke verwildering door onkruid als het na 3 jaar hoog opgroeiend wilgenhakhout zijn een té sterke belemmering om bij het doorplanten van een griend gebruik te kunnen maken van éénjarig plantsoen.

Afhankelijk van de omstandigheden wordt in de regel gebruik gemaakt van plantsoen in de maat 6-8, 8-10, 10-12 of 12-14 cm. Niettemin is ook in een griend de regel van kracht „hoe zwaarder plantsoen - hoe moeilijker de aanslag”.

In vele gevallen zal men dan ook een tussenoplossing moeten zoeken, waarbij mijn voorkeur voor de zwaardere gronden uitgaat naar de maat 8-10 cm.

Wijd of dicht?

Bij het vaststellen van de plantafstand heeft men in praktisch alle gevallen te maken met de bestaande terreinligging. De in de grienden van oudsher veel voorkomende diepe greppels zijn dikwijls bepalend voor de te kiezen plantafstand.

Daarnaast komt het vrij veel voor dat het perceel waarop oorspronkelijk griend is aangelegd, terwille van een goede ontwatering op smalle dammen is gelegd.

In het algemeen dient m.i. in een griend te worden gestreefd naar een plantafstand, welke overeenkomt met ca. 45 m² standruimte per boom. Dit komt in de praktijk neer op een plantafstand van gem. 6 x 8 m. In vele gevallen worden hierbij de 2 buitenrijen in een dichter verband aangeplant, b.v. 6 x 4 m. Het toepassen van een „dicht” plantverband, met een mogelijkheid van dunning na 10 à 12 jaar, acht ik in een griend niet van toepassing. De hoge onderhoudskosten zullen in deze gevallen niet opwegen tegen de opbrengsten van voornoemde dunning. Tevens is mijn ervaring dat een „dichte” beplanting gevoelig is voor de beruchte bastvlekkenziekte ('Robusta'!).

Aanplant

Voor het verkrijgen van zo gunstig mogelijke werkomstandigheden tijdens de gehele aanleg wordt het tijdstip van het plant-

¹⁾ Foto's: G. Lokhorst.

klaar maken van het terrein zodanig gekozen, dat deze valt ná de hak van het wilgenhakhout.

Hier toe wordt de griend als 2- of 3-jarig hout in de vroege herfst gehakt, zodat vóór het invallen van de winter de plantgaten kunnen worden aangebracht.

Het graven van de plantgaten voor de winter verdient sterk aanbeveling, aangezien de zware, uitgegraven grond tijdens een vorstperiode (welke we toch redelijker wijze iedere winter mogen verwachten) de gelegenheid krijgt goed door te vriezen. Bij de inplant in het daarop volgende voorjaar kan men dan meestal verzekerd zijn van een redelijk tot goede structuurtoestand van de te verwerken grond.

Het machinaal boren van de plantgaten is in bijna alle gevallen niet mogelijk. Zowel de doorgaans lage en ongunstige terreinligging als de aanwezigheid van de griendhoutstobben betekenen n.l. een te grote hindernis voor zwaar materieel.

Het graven van de plantgaten dient dan ook meestal in handkracht te geschieden. Hierbij worden de afmetingen van het plantgat gebaseerd op minimaal 60 x 60 x 60 cm.

Tijdens het graven van de plantgaten worden tevens de in de naaste omgeving staande griendhoutstobben gerooid, zodat een „vrije” standplaats wordt gerealiseerd van gem. 2 x 2 m.

Voor al aan dit laatste punt dient m.i. grote aandacht worden geschonken. Door het wegnemen van het sterk concurrerende wilgenhakhout in de directe omgeving van het plantgat verkrijgt men een zo gunstig mogelijke groeiplaats voor de toekomstige boom. Tevens leveren ruime, vrije standplaatsen voordelen op bij het toekomstige onderhoud (onkruidbestrijding, snoei!).

Over het planten van de bomen kan het volgende worden opgemerkt.

Uiteraard is het ook in een met populieren door te planten griend van groot belang, dat aan het planten van de bomen alle aandacht wordt besteed.

Te dikwijls verwerkt men in een te snel tempo de uitgegraven grond en wordt het geheel afgewerkt tot maaiveldhoogte. Na enkele weken ziet men dan reeds het beeld van een scheef gewaaide opstand en vormen de plantspiegels, door verzakking van de grond, waterreservoirs van oppervlakte-water.

Men dient dan ook tijdens het planten er voor te zorgen dat de grond goed wordt aangetrapt en een tekort aan grond wordt bijgestoken en opgebracht tot een heuveltje rondom de boom. Op deze wijze wordt de boom goed verankerd in het plantgat en behoeft het planten op zich weinig nazorg.

Want juist in de, meestal moeilijk begaanbare, griendpercelen dienen kostbare „nazorgkuren” zoveel mogelijk te worden voorkomen.

Onderhoud

Het onderhoud van een met populieren doorgeplante griendperceel, dient vooral bij deze cultuur gericht te zijn op het verkrijgen van een spoedige sluiting van de populierenopstand.

Gaarne wil ik in dit verband nader ingaan op enkele aspecten, welke van belang zijn bij het onderhoud gedurende de eerste jaren na aanleg.

In eerste instantie komen hierbij drie belangrijke punten naar voren t.w.

- de concurrentie van het wilgenhakhout,
- de in een griend van nature voorkomende, sterke onkruidvegetatie,
- het optreden van de wilgesnuitkever.

a) Het is een bekend verschijnsel dat men bij het doorplanten van een griend met populieren te kampen heeft met ernstige concurrentie van de steeds weer uitlopende griendwilg.

De slechte invloed van de intensieve beworteling van het wilgenhout proberen wij zoveel mogelijk te beperken door bij de aanleg een vrij ruime standplaats te realiseren (zie aanleg), alsmede door het bemesten van de plantspiegels van de bomen. Deze bemesting wordt in het algemeen gebaseerd op een jaarlijkse gift van 200 gram kalkammonsalpeter per boom.

Afhankelijk van de aanslag en de groei van de opstand wordt deze bemesting gedurende een termijn van 4 tot 6 jaar na aanleg voortgezet.

b) Dat ook de onkruidvegetatie van deze bemesting profiteert, is een duidelijke zaak. Zowel eigen ervaringen als de resultaten van proeven van het Bosbouwproefstation tonen echter duidelijk de nadelige invloeden van een concurrerende bodemvegetatie op de jeugdgroei aan.

Veel aandacht moet dan ook worden besteed aan het onkruidvrij houden van de plantplaatsen.

Getracht wordt dit onkruidvrij houden te realiseren door het bespuiten van de plantspiegels met chemische middelen. De resultaten hiervan zijn echter in het algemeen weinig bemoeidigend.

Het terugkomen van andere onkruiden en de sterke randinvloeden noodzaakt in vele gevallen om in hetzelfde jaar de plantplaatsen nogmaals te behandelen, hetzij door een tweede chemische beurt, hetzij door het afmaaien van de vegetatie rondom de boom (mulchen).

c) Een aspect dat bij de hervorming van griend in populier bijzondere aandacht verdient is de kans op aantasting van de populieren door de wilgesnuitkever (*Crypthorhynchus lapathi*).

Goed groeiende populierenopstand in een sterk verwilderde griend.

Gesnoeide populieren, ná de hak van het wilgenhout.

Sterk terugkomende onkruidvegetatie na een bespuiting van de plantspiegel.

Ik volsta hier met signalering van dit gevaar. Over deze aantasting en over de bestrijding van het insect zijn uitvoerige gegevens te vinden in het februari-nummer 1966 (blz. 8) en het mei-nummer 1966 (blz. 29) van dit tijdschrift.

Voorts zijn de volgende punten van belang:

Zoals reeds eerder opgemerkt, komen de grienden veelal voor op de lager gelegen gronden met een matige tot slechte ontwateringstoestand. Het instandhouden van een zo goed mogelijke afwatering is niet alleen voor de griend, maar evenzo voor de populierenopstand van levensbelang. Het jaarlijkse onderhoud aan de hoofd- en detailontwatering dient dan ook beslist niet te worden vergeten.

Persoonlijk heb ik de indruk dat men te gauw geneigd is de „concurrentie” als hoofdschuldige aan te wijzen voor een slecht groeiende populierenopstand in een griend. De slechte ontwateringstoestand van vele percelen is naar mijn mening dikwijls een belangrijke medeschuldige, zo niet de belangrijkste.

Ir. R. Koster / De grijze abeel

Bosbouwproefstation „De Dorschkamp”

Grijze abelen zijn veel minder bekend dan andere populieren. Zij komen de laatste jaren echter steeds meer in de belangstelling, vooral voor de aanleg van wat men tegenwoordig pleegt te noemen: „landschappelijke beplantingen”. Deze toenemende belangstelling gaat gepaard met een toename van vragen over deze houtsoort. Het is daarom wellicht nuttig hier de balans op te maken van gebruiksmogelijkheden, van voor- en nadelen van deze houtsoort, maar ook van wat wel en wat niet of onvoldoende bekend is. Praktijk en bosbouwonderzoek gezamenlijk zullen op nog open vragen het antwoord moeten zien te vinden.

De soort

De grijze abeel (*Populus canescens*) lijkt sterk op een verwante vorm, de witte abeel of *P. alba*. Er zijn echter wel een aantal verschilpunten. Volgens de opvattingen van de plantensociologen behoort de grijze abeel tot de in Nederland inheemse flora. De witte abeel zou in prehistorische tijden ook wel een inheemse soort geweest zijn, doch door veranderingen in ons klimaat hoort deze soort hier thans niet meer thuis. Hier voorkomende witte abelen moeten dus door de mens zijn ingevoerd.

Door bastaardering in prehistorische tijden tussen de witte abeel en een andere (ook nu nog) in ons land inheemse soort, de esp of trilpopulier (*P. tremula*), is de grijze abeel ontstaan. De naam van de grijze abeel dient dan ook als *P. x canescens* te worden geschreven, waarbij het x-teken aangeeft, dat de soort

Met betrekking tot het snoeien van de populieren in een griend kan in het algemeen het volgende worden opgemerkt.

Het is zeer gewenst deze snoeibeurten zoveel mogelijk te laten samenvallen met de „hak” van het wilgenhout. Wanneer het wilgenhout is geruimd verkrijgt de snoeier n.l. vrij baan en ondervindt minder last van de dikwijls ondoordringbare griendhoutopstand.

Tenslotte

Het doorplanten met populieren betekent in vele gevallen de oplossing voor oudere en versleten griendpercelen. Alvorens een dergelijke „hervorming” wordt doorgevoerd dient men echter overtuigd te zijn van het feit dat niet te allen tijde succes bij voorbaat verzekerd is.

Een goede voorbereiding, een met zorg uitgevoerde aanleg en het voldoende aandacht schenken aan de onkruidbestrijding, bemesting en afwatering, kunnen het aanslaan en de jeugdgroei van een dergelijke bebossing sterk bevorderen.

niet als een zuivere soort maar als een hybride (bastaard) moet worden beschouwd. In het hierna volgende wordt eenvoudigheidshalve echter de grijze abeel wel een soort genoemd.

Kenmerken

Het blad van verschillende klonen van de grijze abeel vertoont een vrij grote verscheidenheid van vorm en beharing. Sommige klonen vertonen bladeren, die op die van de esp gelijken. Zij zijn dus min of meer rond met een zwak gegolfde bladrand en behaarde onderkant. Andere klonen daarentegen bezitten een blad, dat doet denken aan dat van de witte abeel: niet helemaal zo diep ingesneden (handvormig) als bij deze houtsoort, maar wel bijna, en viltig behaard aan de onderzijde. Deze viltige beharing is bij de grijze abeel echter meestal minder uitgesproken wit van kleur dan bij de witte. Bij jonge, pas gevormde, bladeren van de grijze abeel is trouwens deze beharing vaak wel, bij wat oudere bladeren aan dezelfde boom niet meer (zo duidelijk) aanwezig.

Omdat allerlei overgangen tussen witte en grijze abeel kunnen worden gevonden is een duidelijk onderscheid tussen beide soorten op grond van bladkenmerken niet mogelijk. Botanisch kunnen de soorten worden onderscheiden door taxonomische verschillen in de bloeiwijzen.

Een belangrijk onderscheid tussen witte en grijze abeel voor de kweker is wel, dat de witte abeel uit winterstek kan worden vermeerderd, de grijze niet (althans niet de in ons land gevonden klonen). De kweker maakt hiervan gebruik door de grijze abeel te enten op winterstek van de witte.

Voorkomen

Om in een dichtbevolkt land als Nederland iets te zeggen over het voorkomen van een houtsoort die sedert eeuwen in cultuur is geweest, is altijd een wat hachelijke zaak. Een beplanting die in het uiterste zuiden van Z.Limburg werd gevonden bleek bij navraag te zijn ontstaan uit planten, afkomstig uit Groningen! En dat terwijl in Z.Limburg een grote rijkdom aan natuurlijke vormen van *P. canescens* te vinden is.

Volgens plantensociologische opvattingen is de grijze abeel vooral thuis langs de rivieren en in de binnenduinen, waar hij zich vroeger langs de haffen (binnenmeren, ontstaan door binnendringen van de zee) heeft gevestigd. Ook nu nog komen grijze abelen in de binnenduinen veelvuldig voor. Tegenwoordig handhaaft de soort zich uitsluitend dank zij zijn vermogen

BOMEN EN STRUIKEN ROOIE EN OPRUIJEN

Wij rooien boomstobben machinaal

met de holle boor.

Zonder schade aan kabels, funderingen, bestratingen enz.

*

INKOOP BOMEN

*

J. DRIESSEN

VREELAND - TELEFOON 02943 - 1795